Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm – B. No: 2023/48309 (30.06.2026)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAŞVURU NUMARASI: 2023/48309

Karar Tarihi: 30/6/2026

(Heyet, raportör, başvurucu ve vekil bilgileri kişisel veri niteliğinde olduğundan bu derlemeye alınmamıştır.)

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, resen emeklilik işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Dördüncü sınıf emniyet müdürü rütbesinde görev yapan başvurucu 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'na 27/3/2015 tarihli ve 6638 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle eklenen geçici 27. madde uyarınca Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Değerlendirme Kurulunun (idare) 17/4/2015 tarihli ve 2015/1 sayılı kararıyla resen emekli edilmiştir.

3. Başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; görevinde başarılı olmasına rağmen idarenin takdir yetkisini kullanırken objektif davranmadığını, meslek hayatını sürdürmek konusunda haklı beklentisi bulunmasına rağmen resen emekliliğe sevk edildiğini belirterek işlemin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

4. Batman İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 7/1/2016 tarihli kararıyla işlemi iptal etmiştir. Karar gerekçesinde, davalı idarece gönderilen tüm listenin incelenmesinden başvurucudan daha düşük performans puan ortalaması olanlar ve hatta haklarında disiplin cezası uygulanan bazı personel hakkında göreve devam kararı verildiği görüldüğünden incelemeye giren tüm personel içinden emekliye sevk edileceklerin veya görevine devam ettirileceklerin belirlenmesi noktasında herhangi bir nesnel, objektif, öngörülebilir ve denetlenebilir ölçütün ortaya konulamadığını belirtmiştir. Başvurucunun görevinde başarısız veya yetersiz olduğuna veyahut da emekli edilmesini gerekli kılacak başka bir durumunun varlığına ilişkin bir iddianın da öne sürülmediğini, emekli olacakların tespitinde hiçbir nesnel, objektif, öngörülebilir ve denetlenebilir ölçüt kullanılmadan, salt takdir yetkisine istinaden yapılan değerlendirme sonucu resen emekliye sevk edilmesine ilişkin işlemde hukuka uygunluk bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Karar, Danıştay Beşinci Dairesinin 20/2/2017 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında, başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) aidiyeti/iltisakı/irtibatı bulunduğundan bahisle 14/7/2017 tarihli ve 30124 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5/6/2017 tarihli ve 692 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarıldığının görüldüğü belirtilmiştir. İdari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargısal denetiminin kural olarak söz konusu işlemlerin tesis edildikleri tarihteki hukuki duruma göre yapılması esas ise de dava konusu edilen işlemlerin niteliğine göre idari işlemin tesis edildiği tarihten önceki dönemi ilgilendirmesi koşuluyla yargılama sürecinde veya daha

sonra ortaya çıkan tüm bilgi ve belgelerin, işlemin hukuka uygunluk denetiminde gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Gelinen aşamada meydana gelen yeni hukuki durum itibarıyla resen emekliye sevk edilen bir kısım personelin kanun hükmünde kararnameler ile kamu görevinden çıkartılmasına konu olan ve resen emeklilik işleminden önceki dönemleri kapsayan fiillerinin, resen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmede dikkate alınabileceği ifade edilmiştir.

6. Bu karardan sonra İdare Mahkemesi, Danıştay Beşinci Dairesinin bozma kararına uyarak 30/12/2021 tarihinde davayı reddetmiştir. Söz konusu karar, Danıştay Onikinci Dairesinin (Daire) 20/6/2022 tarihli kararıyla onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 11/4/2023 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 5/6/2023 tarihinde öğrendikten sonra 23/6/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Öte yandan başvurucunun kamu görevinden çıkarılması işlemine karşı açtığı dava Ankara 21. İdare Mahkemesinin 8/2/2022 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu karar istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, idarenin kendisine tanınan takdir yetkisini keyfî bir şekilde kullandığını belirtmiştir. Danıştay içtihadında idarenin takdir hakkının mutlak ve sınırsız olmadığının, bunun kamu yararı ve hizmet gerekleri sınırları içinde kullanılması gerektiğinin kabul edildiğini vurgulayan başvurucu resen emekli edilmesine gerekçe olarak görevinde başarısızlığına ya da yetersizliğine yönelik somut bir durumun gösterilmediğini ifade etmiştir. 2015 yılında tesis edilen resen emeklilik işlemine 2017 yılında kanun hükmünde kararname ile ihraç işleminin esas alınamayacağını, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi kararlarında idarenin takdir yetkisini kullanırken objektif kriterlere dayanması gerektiğine karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla

birlikte bkz. [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

13. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

14. 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesi, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere emniyet teşkilatında kıdeme dayalı otomatik terfi sistemi nedeniyle bozulan kadro piramidinin düzeltilmesi amacıyla yığılmalar meydana gelen emniyet müdürü rütbesinde bulunan personelden emeklilikle ilgili şartları haiz olanların resen emekli edilmesi gerekliliğinden hareketle getirilmiştir. Düzenlemenin iptali talebiyle açılan davanın reddine ilişkin kararda da vurgulandığı üzere Anayasa Mahkemesi getirilen bu düzenlemeyle idareye verilen takdir yetkisinin kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ve objektif kriterlere uygun olarak kullanılabileceğini belirtmiştir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017).

15. Bu kapsamda bahse konu resen emeklilik müessesesinin uygulanması ile ilgili olarak hem Anayasa Mahkemesinin anılan kararında hem de Danıştayın ortaya koyduğu ilkelerde belirtilen temel husus 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesi uyarınca haklarında resen emeklilik kararı verilen kişilere uygulanan ölçütlerin eşit, objektif ve istikrarlı bir şekilde uygulanmış olduğunun ortaya konulması yönündeki gerekliliktir. Bu gerekliliğin belirlenmesinde ise yargı yerleri, idareye verilen takdir hakkının kamu yararı ve hizmetin gereklilikleri doğrultusunda kullanıldığının ortaya konulması şeklindeki temel prensibi kararlarına yansıtmıştır (ilgili mevzuat ve Danıştay kararları için bkz. [2. B.], B. No: 2021/4667, 15/4/2025, §§ 12-22, 39).

16. Anayasa Mahkemesi; başvuru konusu olayı Danıştay içtihatlarını da gözeterek incelediği kararında FETÖ/PDY ile iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle rütbeleri geri alınan kişilerin iltisak veya irtibatlarını ortaya koyan eylemlerinin önceki dönemleri kapsayabileceği ve bunun da resen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmeyi etkileyebileceği ifade etmekle birlikte, idarenin işleminin eşit, objektif ve istikrarlı uygulama başlığı altında kişiselleştirilmiş olmasının önemli olduğunu vurgulamıştır. Rütbenin geri alınması işleminin OHAL Komisyonu kararıyla ya da yargısal makamlarca iptal edilmesi hâlinde resen emeklilik işleminin de dayanağının kalmayacağını vurgulayan Anayasa Mahkemesi buradan hareketle salt rütbelerin geri alınması şeklindeki işlemin varlığından hareketle daha önce tesis edilen resen emeklilik işleminin hukuka uygun olduğunun söylenemeyeceğinin altını çizmiştir. Bu bağlamda eşit, objektif ve istikrarlı uygulama ilkesi kapsamında kişiselleştirilmiş gerekçelerin başvurucunun rütbelerinin geri alınmasına sebep olan FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatlarını ortaya koyar nitelikteki eylemleri değerlendirilerek resen emeklilik işleminin iptali talebiyle açılan davada bir sonuca varılması gerektiğini vurgulamıştır (B. No: 2021/4667, §§ 40-42).

17. Söz konusu olayda da başvurucu hakkındaki işlemin eşit ve objektif nedenlere dayandığının resen emekliliğe dair olay ve olgular değerlendirilmek ve kamusal yarar gözetilmek suretiyle yeterli gerekçeyle ortaya konulmadığı görüldüğünden anılan karardaki değerlendirmeler ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak yargısal makamlar tarafından bahsedilen yönde bir değerlendirme yapılmaksızın konu ile ilgili mevcut içtihadın aksine salt idarenin geniş takdir hakkının varlığından hareketle ortaya konulan gerekçenin ilgili ve yeterli nitelikte olduğu söylenemez ([1. B.], B. No: 2021/60284, 11/2/2026, § 17).

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

19. Başvurucunun diğer ihlal iddialarının gerekçeli karar hakkından ihlal kararı verildiği ve yeniden yargılama öngörüldüğü gözetildiğinde bu aşamada incelenmesine gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, yargılamanın uzunluğundan yakınmış ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman İdare Mahkemesine (E.2021/1496, K.2021/1137) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 1.480,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/6/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.